

METODIKA VZDĚLÁVÁNÍ NA RÁDCOVSKÝCH KURZECH

SKAUT

OBSAH

1	ÚVOD	3
	Jak se orientovat v této metodice?	3
	Profil rádce a rádkyně	3
2	POŘÁDÁNÍ RÁDCOVSKÉHO KURZU	6
	Formy RK	6
	Tým RK	6
	Pořádání a financování kurzu	7
	Zázemí kurzu	8
	Bezpečnost na RK	8
	Další formy vzdělávání a akce pro rádce	8
3	JAK NA PROGRAM KURZU	9
	Dramaturgie	9
	Spoluúčast účastníků na programu kurzu	10
	Využití zpětné vazby při programech RK	10
	Závěr kurzu: zkoušení	11
	Učení se zkušeností	11
4	NÁPLŇ KURZU	12
	Příprava a realizace družinové schůzky	12
	Metodika	14
	Plánování	15
	Osobnost rádce/rádkyně	16
	Sebereflexe a zpětná vazba	17
	Psychologie	19
	Bezpečnost při družinové činnosti a zdravotní péče	19
	Komunikace	21
	Myšlenkové základy skautingu	21

ÚVOD

Milé instruktorky, milí instruktoři rádcovských kurzů,

dostává se vám do rukou příručka, která vás může inspirovat při pořádání rádcovského kurzu ve vašem středisku, okrese, nebo kraji. Proč má vůbec smysl se rádcovskými kurzy zabývat? Jedním ze základních prvků skautské výchovy je družinový systém. Skautské družiny se ukázaly pro světové skautské hnutí tak zásadní, že se staly jedním z bodů [skautské výchovné metody](#). K fungování skautských družin je pak důležitá role rádce a rádkyně.

V čele skautské družiny obvykle stojí rádce nebo rádkyně. Rádce či rádkyně je obvykle vrstevníkem ostatních členů a členek družiny, zpravidla ten/ta nejvypělejší, nejschopnější nebo nejstarší. Rádce či rádkyně má na starosti v rámci svých možností program družinových schůzek a výprav, tvoří komunikační bod mezi vedením oddílu a družinou a stará se, aby družina dobře fungovala. Ke splnění těchto povinností se hodí některé znalosti a dovednosti jako plánování, příprava a nespočet dalších. Najít mezi členy družiny člověka s těmito schopnostmi (vlastně dva, neb rádce/rádkyně zastupuje podrádce/podrádkyně) je obvykle obtížný úkol. Zjednodušit ho vedení oddílu můžeme tím, že vytvoříme místo, kde se rádcí a rádkyně (nebo budoucí rádcí a rádkyně) mají možnost tyto dovednosti naučit a také si některé důležité činnosti vyzkoušet. Vedle vzdělávání v oddíle pak právě takovým místem může být rádcovský kurz.

Kromě získání nových znalostí a dovedností mají účastníci rádcovských kurzů možnost si vzájemně vyměnit zkušenosti, ze zážitkových programů si pak mohou odnést krásné vzpomínky na celý život. Doufáme, že vám tato příručka pomůže při pořádání rádcovského kurzu, ať už jste jejich zkušení pořadatelé, nebo s jejich pořádáním ve vašem středisku, okrese, nebo kraji teprve váháte. Schopní rádcové a schopné rádkyně jsou opravdu klíčovou podmínkou fungujících družin a zaslouží si naši pozornost. Kdo má dobré a samostatné rádce a rádkyně, tak má napůl vyhráno.

Jak se orientovat v této metodice?

Nejdříve se zaměříme na praktické věci. Těm se věnuje kapitola [Pořádání rádcovského kurzu](#). Měla by vás provést uspořádáním rádcovského kurzu (RK), od tvorby týmu až po vyúčtování akce.

Další kapitola [Jak na program kurzu](#) vám pomůže s tvorbou programu pro kurz obecně. Jak sestavovat programy, aby byly vyvážené, co dělat, aby si účastníci z kurzu odnesli silný zážitek, nebo jak je zapojit do tvorby programu.

[Závěrečná kapitola](#) vám přiblíží témata, které by neměla na kurzu chybět, poradí vám s jejich obsahem, pomůže nastavit minimální, ale i maximální rozsah jednotlivých témat.

Kromě samotné příručky také můžete využít [Praktickou část](#), kde najdete konkrétní programy, které můžete na kurzu využít, s popisem, které oblasti daný program rozvíjejí.

Profil rádce a rádkyně

Před tím, než se pustíte do přípravy kurzu, je třeba se zamyslet nad tím, jak by asi vypadali ideální rádce a rádkyně. Čeho by měli být schopni? Co by měli umět? Co by měli znát? Naštěstí u rádců a rádkyň již k tomuto zamyšlení došlo, a vznikl tak [profil ideálního absolventa: ideálního rádce](#). Určitě není třeba se tohoto profilu na kurzu držet striktně, může vás ale inspirovat nebo pomoci s rozhodováním.

PROFIL RÁDCE A RÁDKYNĚ

Rádcem a rádkyní rozumíme (staršího) vrstevníka ve věku 13–15 let, který vede družinu skautů nebo skautek.

Profil má sloužit především vedoucím oddílů a rádcovským kurzům.

Jedná se o popis žádoucího chování rádce či rádkyně (ideálního rádce/rádkyně), nejedná se o minimum pro rádcování. Zároveň je třeba přihlídnout k věku rádce/rádkyně.

Popis a obsah je nedělitelnou součástí bodu a je spíše příkladem, než plným výčtem.

1 Rozvíjí své rádcovské dovednosti, znalosti a postoje

Rozvíjí se ve spolupráci s podrádcem/podrádkyní, členy a členkami své družiny, oddílovou radou; prací s dostupnými nástroji (stezky, odborky, časopisy, rádcovský zápisník). Vzdělává se (oddílové a střediskové vzdělávací akce, tábory, žirafy, aj.). Ví, že dalším stupněm vzdělání je čekatelská zkouška. Umí si nechat poradit a říct si o pomoc.

2 Plní povinnosti vyplývající z titulu své funkce

Je spolehlivý/á, dodrží, co slíbí. Je si vědom/a, za co má zodpovědnost a co se případně může stát, pokud jí nedostojí.

OSOBNOST RÁDCE A RÁDKYNĚ

3 Jde příkladem

Jde příkladem při oddílové činnosti (zapojuje se do programu, dodržuje skautské hodnoty, ...) i v osobním (neskautském) životě (přemýšlí o svých hodnotách, rozvíjí zdravé sebevědomí, ...). Má znalosti a ovládá dovednosti, které požaduje po svých svěřencích.

4 Je schopen sebereflexe a dávat i přijímat zpětnou vazbu

Reflektuje své chování, svůj program a družinovou činnost. Ptá se po zpětné vazbě na svou činnost. Používá zpětnou vazbu při dalším plánování. Umí zpětnou vazbu poskytnout (na chování, plnění stezky, oddílovou činnost, ...).

5 Zná členy a členky své družiny

Zná chování všech členů a členek v družině, ví, kdo je v čem dobrý, co ho zajímá. Dokáže podpořit osobní rozvoj každého z nich. Rozpozná změnu a uvažuje, proč nastala (vývojová psychologie – zná typické chování, projevy atd. holek / kluků ve skautském věku), ví, že pokud si neví rady, má se obrátit na vedoucího.

13 Komunikuje s rodiči

Ve shodě s vedoucí/m oddílu komunikuje s rodiči. Umí podat rodičům základní informace týkající se oddílu a jeho akcí po dohodě s vůdcem/vůdkyní.

12 Předchází nebezpečí a umí reagovat v krizové situaci

Nevystavuje sebe ani družinu nebezpečí. Je si vědom/a nebezpečí, která se vyskytují. Umí hodně reagovat, když se něco stane, a správně vyhodnotí, kdy má poskytnout první pomoc, volat odbornou pomoc, nebo vedení oddílu.

11 Používá nástroje skautské výchovy

Při přípravě programu umí využívat nástroje skautské výchovy, jako jsou stezky a odborky. Umí motivovat členy a členky družiny k používání výchovných nástrojů. Jde v plnění příkladem.

6 Komunikuje se členy a členkami družiny

Zajistí, aby se členové a členky družiny byli schopni navzájem kontaktovat v případě potřeby mimo schůzku. Předává členům družiny informace z oddílové rady, případně z dalších zdrojů (středisko, pořadatel akce, křižovatka). Umí zjistit potřeby a přání členů a členek družiny a jejich názory na činnost oddílu i družiny, umí vyhodnotit jejich relevantnost.

7 Dokáže z družiny vytvořit přátelskou partu

Podporuje vzájemné vztahy a respekt členů a členek družiny k sobě navzájem. Umí předcházet konfliktům, vzniklé konflikty řeší a nenechává je rozrůst.

8 Umí podpořit družinového ducha

Podporuje smysluplné družinové tradice a rituály. Zanechává po své činnosti trvalou pozitivní stopu (např. kroniku, fotoalbum apod., družinová místa, tajemství, pokřik, insignie družiny, ...) a chápe její účel.

RÁDCE, RÁDKYNĚ A DRUŽINA

9 Dokáže zorganizovat práci družiny

Motivuje členy a členky družiny, aby se zapojovali do programu oddílové a jiné skautské činnosti (např. osobním příkladem). Podporuje členy a členky družiny, aby přišli s vlastními návrhy na činnost i s realizací vlastních aktivit. Dokáže při plnění úkolu zapojit všechny členy a členky, sám/sama se aktivně zapojuje. Zvládne delegovat úkoly členům a členkám družiny.

10 Umí připravit program na družinovou schůzku a výpravu

Umí naplánovat družinovou schůzku a výpravu. Vymýšlí a plánuje akce družiny v souladu s oddílovým plánem a dlouhodobými cíli. Zná smysl každého programu a umí ho připravit atraktivní. Umí vysvětlit a realizovat připravený program, v případě potřeby i improvizovat. Dokáže předat svůj připravený program v případě své nepřítomnosti.

14 Zodpovědně plní úkoly, které v rámci oddílové rady má

Plní úkoly, které přijme. Umí kreativně a svědomitě pracovat se zadáním od oddílové rady. Zastupuje oddílovou radu v družině.

RÁDCE, RÁDKYNĚ A VEDENÍ ODDÍLU

16 Společně s vedením oddílu usiluje o zlepšení družiny i oddílu

Ví, že na rozvoj družiny není sám/sama a zároveň s družinou spoluvytváří oddíl.

15 Zodpovědně zastupuje svoji družinu v oddílové radě, v komunikaci s vedením

Zná strukturu a systém fungování oddílové rady. Zastupuje hlas své družiny v oddílové radě. Je aktivní v řešení dalších věcí v oddílové radě (které se netýkají pouze jeho/její družiny).

POŘÁDÁNÍ RÁDCOVSKÉHO KURZU

Ještě než se podíváme na program a náplň rádcovského kurzu (RK), pojďme se zaměřit na pár praktických věcí. V této kapitole najdete:

- možné formáty rádcovského kurzu
- jak pracovat s týmem organizátorů
- jaká administrativa je s pořádáním rádcovského kurzu spojená a jak řešit finance
- jak řešit zázemí kurzu
- jak řešit bezpečnost na kurzu
- informace o dalších formách vzdělávání rádců

Pokud chceš vědět o pořádání kurzů víc, koukni na příručku [Připravujeme skautský kurz](#) z roku 2019.

Formy RK

Nejčastější formou jsou víkendové rádcovské kurzy. Pořádají se většinou na 2-3 víkendy, někdy bývají doplněné večerními setkáními ve všední dny. Víkendy je vhodné rozložit do delšího časového úseku a zohlednit tak další činnost frekventantů, např. akce s družinou a oddílem. Mezi víkendy by měl být minimálně měsíc, ale není problém ani o hodně větší rozpětí, např. jeden víkend na podzim a druhý až na jaře.

Další formou jsou rádcovské tábory. Ty obvykle trvají kolem 10 dní během letních prázdnin. Oproti kurzům na několik víkendů jsou ucelenější a mají větší časové možnosti. Rádcovské tábory si tak mohou dovolit o něco širší spektrum aktivit, mezi něž mohou patřit i celodenní náročné programy, které by byly na víkendovém kurzu těžko proveditelné. To vše bývá doprovázeno dalšími aspekty letního tábora, jako jsou podsadové stany, nástupy, večerní ohně nebo samotné prostředí tábořiště.

Tým RK

Pro uspořádání RK budete potřebovat tým, který akci připraví a zrealizuje. Je vhodné v týmu zvážit, zda chystáte jednorázovou akci, nebo předpokládáte pravidelné pořádání kurzu. Členové a členky týmu by dopředu měli vědět, do čeho jdou a co bude jejich úkolem, doporučujeme si jasně rozdělit role v týmu. Nechte členům týmu prostor pro jejich tvůrčí aktivitu v oblasti, která je baví a kterou mají na starost.

A koho vlastně v týmu potřebujete? Určitě je potřeba vedoucí kurzu, který/která by měl/a mít vůdcovskou zkoušku (mj. podmínka pro dotaci od organizace). Jeho/jejím úkolem bude hlavně vedení týmu, porad, nebo komunikace s oficiálním pořadatelem kurzu (viz další kapitola). Dále jsou potřeba instruktoři a instruktorky, tedy lidé zodpovědní za jednotlivé vzdělávací oblasti a také za zážitkový program. Kurz také potřebuje hospodáře/hospodářku, zdravotníka/zdravotnici, někoho, kdo se postará o zázemí (ubytování, vybavení), kuchaře/kuchařku, nebo třeba správce/správkyni webu. Samozřejmě je možné, aby více rolí připadlo na jednoho člověka, stejně tak je některé oblasti možné delegovat mezi více lidí.

Pro jednotlivá témata (viz kapitoly Náplně kurzu) budete potřebovat najít lektorky a lektory, kteří jim rozumí a mají s nimi zkušenosti. Jejich kvalifikace není stanovena, vhodné je absolvování čekatelské zkoušky. Také se hodí v týmu lidé se zkušenostmi z různých věkových i genderových kategorií, se zkušenostmi s družinovým systémem, z prostředí, ve kterém se pracuje se stezkami či odborkami. Pokud znáte z okolí nějakou zajímavou osobnost, nebo pokud některé oblasti dobře nerozumí nikdo z týmu, můžete na část programu pozvat externistu/externistku.

Pokud máte stálý tým RK, je dobré se o něj starat, bavit se s členy a členkami o jejich dalším zapojení, uvažovat o změnách či doplnění týmu. Určitě také myslíte na to, abyste včas našli nástupce či nástupkyni.

V neposlední řadě je dobré vhodnou formou poděkovat členům a členkám týmu za jejich práci. Je možné třeba uspořádat v mezidobí mezi kurzy zážitkové setkání, na něm můžete zároveň pracovat s výhledem na další ročník. V každém případě nezapomeňte svému týmu vyjádřit vděčnost, přeci jen všichni věnují kurzu svůj volný čas, v mnoha případech již zkrácený běžnou oddílovou činností!

Pořádání a financování kurzu

RK je zpravidla organizován pod skautským střediskem či okresem. Pokud plánujete pořádat RK, obraťte se tedy s dostatečným předstihem na vedoucí/ho střediska, nebo předsedu/předsedkyni (zpravodaje/zpravodajku) okresní rady. Jednotka bude vaši akci schvalovat, k tomu bude nejspíš potřebovat krátce sepsaný záměr akce a rozpočet. S hospodářem/hospodářkou dané jednotky se pak domluvíte na účetnictví.

Co se týče příjmů akce, pak jejich stěžejní část budou nejspíš tvořit účastnické poplatky od frekventantů. Významný ale může být i příspěvek Junáka na RK, přesné podmínky pro jeho čerpání a dostupnou částku najdete ve [směrnici k dotacím](#) (v současnosti jde o částku 100 Kč/účastník/den). Tento příspěvek je nárokovaný, můžete se tedy na něj spolehnout, je však potřeba splnit podmínky stanovené ve směrnici a informovat včas váš kraj o pořádání kurzu (váš kraj by vám měl poskytnout informace o tom, jaké údaje od vás potřebuje). Dále můžete o příspěvek do rozpočtu požádat pořádající jednotku, nebo mohou přispět do rozpočtu akce instruktoři a instruktorky, např. poplatkem odpovídajícím pokrytí stravy. Ve výdajích pak bude zejména strava, ubytování, doprava, nezapomeňte na potřebný materiál, v neposlední řadě pak můžete nechat vyrobit kurzová trička, šátky, nášivky apod. Během akce kontrolujte čerpání rozpočtu, po skončení kurzu bude třeba akci vyúčtovat (podobně jako jiné akce střediska nebo okresu).

V některých střediscích bývá zvykem přispívat svým členům na vzdělávací akce, je proto vhodné frekventanty na případný příspěvek upozornit. Pokud je pak ve vašem středisku příspěvek na vzdělávací akce 100%, a zároveň pořádáte kurz jen pro členy střediska, můžete akci hradit přímo ze střediskové poklady a přeskočit administrativu s výběrem a opětovným proplácením účastnických poplatků.

Zázemí kurzu

Vhodné ubytování a řádné materiální zabezpečení je nutnou podmínkou úspěšného kurzu. Při plánování ubytování myslíte na to, aby byl dostatek prostoru pro společné setkání všech účastníků i pro programy, při kterých budete potřebovat frekventanty rozdělit na skupiny. Dále zajistíte, aby měl tým prostory pro rady. Nakonec nezapomeňte na dostupnost pro frekventanty ze všech koutů oblasti, pro kterou RK pořádáte.

Nepodceňte ani stravování na kurzu (jídlo 5x denně jako na táborech), zjistěte si dopředu zdravotní a stravovací omezení účastníků. Zajistíte, aby byla kuchyně dostatečně vybavená. U kratších kurzů pak typicky nebývá prostor na to, aby si účastníci sami vařili, je tedy třeba zajistit kuchaře, ať už ze skautských řad, nebo ochotné příznivce oddílu anebo třeba profesionální kuchyni (např. pro velké kurzy ubytované ve škole).

V neposlední řadě nezapomeňte na propagaci a komunikaci s účastníky. K tomu je vhodné mít připravený web kurzu, ať už vlastní, nebo jako stránku na nějaké sociální síti nebo podobné platformě. Na tvorbu webu můžete využít [Dobrý skautský web](#), kde je připravena šablona a obsah ve Wordpressu + plugin pro přihlašování přes skautIS a skrývání/zobrazování obsahu jen pro členy. Co se týká komunikace, nejlepší volbou bývá stanovit jednu odpovědnou osobu, čímž se zajistí, že se nezapomene na žádný dotaz. V komunikaci s účastníky ve skautském věku je také třeba být velmi proaktivní, neboť v ní účastníci nejsou sběhlí, a navíc se často ostýchají sami zeptat.

Bezpečnost na RK

K bezpečnému prostředí kurzu patří nejen zajištění zdravotníka/zdravotnice a vybavené lékárny, ale i psychické bezpečí účastníků. Měli by vědět, na koho se mohou v případě nekomfortu obrátit a také, že se to nemusí bát udělat. Starostí týmu by také měl být cílený zájem o účastníky a jejich vztahy. Uvědomte si, že RK je pro ně často první delší akcí mimo jejich známé prostředí. Dbejte také na dostatek spánku nejen frekventantů, ale i týmu.

Další formy vzdělávání a akce pro rádce

Rádcovské kurzy nejsou rozhodně jedinou formou rádcovského vzdělávání. Zcela stěžejní je vzdělávání v oddíle. Kromě toho existují ale i další akce pro rádce. Z RK si jistě vaši frekventanti odvezou spoustu nadšení i touhu se zase potkat. Můžete jim nabídnout nějakou motivační a zážitkovou akci, například [Žirafy](#): krajská setkání rádců a rádkyň. Každý rádce a rádkyně se jí může zúčastnit jednou. Více se o žirafách můžete dočíst v [Žirafí příručce](#).

JAK NA PROGRAM KURZU

Program kurzu je stěžejní věcí, díky které účastníkům kurzu můžeme předat znalosti a dovednosti, které jim budou celé rádcování pomáhat. Právě proto potřebujete, aby měl hlavu a patu, zkrátka byl promyšlený a dobře provedený. V následujících sekcích se podíváme na jednotlivé aspekty, které nám pomohou tohoto cíle dosáhnout.

Kvalitní program RK je důležitý i proto, že je pro rádce a rádkyně vzorem. Účastníci RK se obvykle snaží napodobit to, co zažili a co se naučili na kurzu, ve své družině. Často nemají ještě zkušenosti na to, aby si programy předělávali, a ani se o to nesnaží, chtějí, aby jejich družina zažila stejný program, jaký oni zažili na RK. Proto není od věci připravovat programy na rádcovském kurzu tak, jak byste si je představovali v družině. Měly by být pestré a zajímavé, aby celou družinu bavily, něco naučily a brzy je neomrzely. Můžeme tak do velké míry ovlivnit budoucí směřování a vedení družin nebo dokonce oddílů a je jen na nás, jak to uděláme.

Dramaturgie

Abychom se mohli vrhnout na dramaturgii, potřebujeme nejdřív stanovit cíle celého kurzu. Jaké jsou to pro vás? S týmem se zamyslete a jednotlivé cíle sepište (k sestavování cílů můžete využít např. [SMART metodu](#)). Je důležité si stanovit cíle již na samém začátku plánování, protože právě z nich by měl vycházet obsah celého kurzu. Zároveň s nimi můžete stanovit i symbolický rámec, tedy téma, které se bude linout celým kurzem. S tvorbou cílů kurzu a jeho obsahem nám může pomoci již zmiňovaný [Profil rádce a rádkyně](#).

Dramaturgii kurzu můžeme rozdělit na teoretickou a praktickou, přičemž praktická dramaturgie vychází z té teoretické. Co to ale znamená? V rámci teoretické dramaturgie si vymezíte cíle a tematické linky, které chcete, aby se do kurzu promítly. Z těchto témat pak tvoříte praktickou dramaturgii, kdy se snažíte zařadit na daná témata konkrétní programy, které pak v rámci programu akce vhodně poskládáte.

Jak na to konkrétně? Nejprve formulujte cíle kurzu (účastníci umí řešit krizové situace, umí naplánovat a odvést schůzku...). Následně vytvoříte harmonogram, kam prvně zanesete jen obecná témata programů např. sobota dopoledne - vzdělávací blok: plánování schůzky, sobota odpoledne: fyzická aktivita, apod. Harmonogram tvořte tak, abyste udrželi mezi vzdělávacími a zážitkovými programy přiměřený poměr pro daný věk, a to nejen v rámci celého kurzu, ale např. i v každém jednotlivém dnu.

K vyváženému programu nám může pomoci si v harmonogramu označit kategorie programů různými barvami. Pak na první pohled dobře vidíte, jestli nějaká barva převládá, zda je zastoupena nedostatečně, nebo zda jsou oblasti zastoupeny stejnoměrně.

Také je třeba myslet na dramaturgické vrcholy kurzu (výrazné programy, které si účastníci jistě zapamatují). Tyto vrcholy by neměly být v harmonogramu blízko sebe, a jeden z nich by měl být zařazen ke konci kurzu.

Do připravovaného harmonogramu poté zařazujte konkrétní programy, tak aby odpovídaly charakteru programu z harmonogramu a zároveň vycházely z cílů kurzu. K jednotlivým blokům je také potřeba přiřadit garanta/garantku, který/á bude ručit za přípravu celého bloku a následnou úspěšnou realizaci.

Spoluúčast účastníků na programu kurzu

Nebojte se do přípravy programu zapojit i účastníky samotné! Koneckonců je taky chceme učit zapojovat do přípravy schůzek celou družinu. Myslete na to už při tvorbě harmonogramu a nechte jim dostatek prostoru, aby měli možnost se projevit.

Kde se mohou účastníci zapojit? Co takhle jim nechat na starosti **fitky**: krátké pohybové hry mezi jednotlivými programy? Účastníci si na nich mohou vyzkoušet např. srozumitelné vysvětlení programu ostatním. Nebo do kurzu zařadte programy, kdy účastníci mezi sebou navzájem sdílejí svoje zkušenosti ze svých oddílů, mohou se ostatními inspirovat, navzájem si poradit.

Využití zpětné vazby při programech RK

Nechte si pomoci od účastníků i členů a členek vašeho týmu: využívejte zpětnou vazbu. Dozvíte se tak, co děláte dobře, co zajímavě a co se může příště zvládnout lépe. Pojmenujte jasně, co chcete vyhodnotit (např. zda obsah programu a jeho užitečnost, nebo formu jeho předání). I se zpětnou vazbou pracujte střídavě a efektivně.

Několik tipů na formu, jakou můžete zpětnou vazbu získat:

- nalepení/nakreslení smajlíků,
- hodnocení výškou ruky se zavřenýma očima,
- odpovědi na otázky napsané na lístečku,
- diskuze ve větší či menší skupince.

Zkuste také používat i takové formy zpětné vazby, které pak rádci a rádkyně mohou použít na svých schůzkách. Dále vám s tímto tématem může pomoci kapitola náplně kurzu **Sebereflexe**.

Závěr kurzu: zkoušení

Myslíte, že na rádcovském kurzu se znalosti a dovednosti přezkušovat nemají, a že k prvnímu ověřování a udělování dekretů má dojít až u čekatelské zkoušky? Tak to si myslíte správně!

Rádcovský kurz nemá specifikované žádné požadavky na svoje absolventy, neskládá se zkouška, účastníci neobdrží žádný oficiální dekret.

Pokud se k nějaké formě ověřování přeci jen uchýlíte, zamyslete se nad tím, proč to děláte. Hlavním cílem rádcovského kurzu je účastníky na jejich budoucí úlohu co nejlépe připravit a také je do rádcování motivovat. Pokud zvolená forma ověření (např. samostatné vedení modelové schůzky, řešení krizových situací,...) k tomuto cíli přispívá, může být takové ověřování užitečné. Naopak se vyvarujte znalostnímu zkoušení, nechvalně známému z konvenčního vzdělávání, krátký čas na kurzu jistě zvládnete využít lépe!

Učení se zkušeností

Kromě družinového systému je jedním z prvků skautské výchovné metody také [učení se zkušeností](#). Pravidlo, že člověk se naučí nejlépe tím, co dělá, platí tím více, s čím mladšími lidmi pracujeme. Rádcovské kurzy jsou navíc pro většinu účastníků první skautskou vzdělávací akcí. Je tedy na místě na kurzu v hojně míře zařadit programy, kde si účastníci mohou danou problematiku vyzkoušet.

I z tohoto důvodu začneme následující kapitolu sekcí popisující přípravu a realizaci modelové schůzky na rádcovském kurzu. Uvědomujete si, že zařazení takového programu vyžaduje od organizátorů kurzu velké nasazení a zdaleka ne na každém kurzu se povede. I v takovém případě ale může sekce s modelovou schůzkou ukázat, jak spolu forma a obsah programu souvisí a že v rámci jednoho zdánlivě praktického programu můžeme u účastníků rozvíjet vlastnosti a dovednosti z celé řady oblastí.

NÁPLŇ KURZU

Na základě předchozí kapitoly už víme, jak přistupovat k přípravě programu kurzu. Jak ale stanovit cíle? Některé cíle RK mohou být podobné jako cíle dalších skautských kurzů: zajímavé zážitky pro účastníky, poznání skautingu za hranicemi oddílu nebo střediska nebo třeba inspirace. Co se však od jiných skautských kurzů bude určitě lišit, jsou cíle a programy vzdělávací. V této kapitole se podíváme na to, jaké vzdělávací oblasti se rádců týkají a hlavně v jakém rozsahu bychom je měli rádcům a rádkyním předat.

Příprava a realizace družinové schůzky

V této sekci popisujeme přípravu a realizaci modelové schůzky jako součást rádcovského kurzu. Je jakýmsi přechodem mezi předchozí kapitolou, která ukazuje, jak se k programu RK stavět obecně, a touto kapitolou, která se zabývá náplní kurzu.

Proč takový program na váš RK zařadit? Protože nejlépe se člověk učí praxí, to platí tím více, čím mladší člověk je. Můžete mít sebelepší plánovací a metodické programy, ale až při přípravě programu účastníci narazí na interakci se členy družiny, nebo si ověří, jak důležitá je příprava doma. Ačkoliv je organizace přípravy a hlavně realizace družinové schůzky na RK náročná, považujeme ji za zcela zásadní prvek RK, který se jistě projeví na schopnostech absolventů.

Příprava schůzky může probíhat jak přímo na kurzu, tak doma, před kurzem. Ze zkušenosti doporučujeme kombinovanou formu, kdy si nejprve v jedné části kurzu společně ukážete, jak naplánovat schůzku, a necháte účastníky nějakou dobu program schůzky plánovat. Následně necháte účastníky schůzku zrealizovat v další části kurzu, pokud možno s časovým odstupem, účastníci si ji tak mohou doma dopřipravit, zajistit si pomůcky apod., zároveň ale mají základ hotový už z kurzu, což jim pomůže překonat úvodní nechuť se do programu pustit.

Příprava schůzky

Je dobré, když se účastníci nejprve dozvědí, jak schůzku připravit a zrealizovat (viz kapitola [Plánování družinové schůzky](#)). Tento teoretický základ ovšem zdaleka nemusí probíhat jen formou přednášky, ale také formou zážitkové hry, diskuzních koleček, praktických ukázek apod.

Když účastníci disponují tímto teoretickým základem, můžou se konečně pustit do přípravy schůzky. Ideální je účastníky rozdělit do dvojic, kde každá dvojice připravuje celou družinovou schůzku, a zvolit takový mechanismus, aby se podíleli na přípravě přibližně rovnoměrně. K dispozici by měli mít svého patrona - staršího vedoucího, který má se schůzkami zkušenosti a bude jim pomáhat, případně by mělo na programu být alespoň více instruktorů, kteří mohou přípravu schůzky konzultovat. Na závěr by měl tento instruktor/patron plán schůzky zhodnotit a dát dvojici doporučení, co ještě do realizace schůzky vylepšit nebo přepracovat.

Realizace schůzky

Když mají účastníci své schůzky vymyšlené, měli by si je také vyzkoušet. Jak na to? Buď můžou svoji schůzku vyzkoušet ve svém oddíle, případně v jiném oddíle pod dohledem vedoucího, který jim pak dá zpětnou vazbu. My se ale níže budeme zabývat druhou variantou, tedy realizací schůzky přímo na rád-covském kurzu. Vyhneme se tak mnohým potížím: účastníci mohou pocházet z oddílů, kde družinový systém není zaveden, vedoucí nemusí mít kapacitu jim schůzku dozorovat a podobně.

K realizaci schůzky na RK je možné přistoupit dvěma způsoby. Buď můžete účastníky rozdělit do družin a každého nechat postupně vést svoji schůzku. Nebo je možné sehnat “komparzisty” mimo kolektiv kurzu, nejlépe reálné družiny, účastníci pak realizují program pro tyto hosty.

Zatímco první varianta je pro vás organizačně jednodušší, přináší také pár nevýhod. Předně zabere dost času: pokud chcete protočit šestičlennou družinu na schůzce dlouhé hodinu půl, zabere to celý den. Navíc je třeba tento program obvykle rozdělit, skauty typicky nebaví dát si 5 schůzek za sebou. V neposlední řadě pak družiny složené s účastníků nejsou příliš realistické, příliš rádcům pomáhají atd.

Druhá varianta přináší možnost realizovat například jen dvě schůzky za sebou. Navíc družiny složené ze skautů a skauetek mimo váš kurz lépe napodobují reálné družiny. Jak ale sehnat skauty a skautky mimo kurz, aby se takto části kurzu zúčastnili? Možností je více. Pokud se kurz koná ve větším sídle, je možné pozvat místní skauty, klidně z vícero oddílů nebo i středisek. Slibte jim program na dopoledne a oběd a oni buď přijdou jen na něj, nebo si akci prodlouží v oddílovou výpravu. Mnohaletá zkušenost ukázala, že oddíly na tuto variantu slyší, byť se zdá nemožné něco takového zorganizovat. Další možností, která funguje i pro případ, že se kurz koná v menší obci, je pozvat družiny na celý den, nebo i více dnů. Mimo družinovou schůzku pak tito hosté mohou mít jiný program: závod, velkou hru či něco podobného. Zde již většinou nelze spoléhat na nějakou obecnou výzvu k účasti, je ale možné dát účast celé družiny na části kurzu jako podmínku v přihlášce na rádcovský kurz.

Ať se rozhodnete pro libovolný ze způsobů organizace, je vždy dobré ke každé cvičné schůzce přiřadit jako dohled někoho z instruktorů. Tento pozorovatel by měl sledovat, jak se schůzka daří, v případě nutnosti může i posunout schůzku o krok dál, měl by ale do schůzky vstupovat co nejméně. Na konci schůzky je vhodné zařadit zpětnou vazbu, ideálně nejprve od účastníků a následně od instruktora/ky. Zpětná vazba by se měla vztahovat jak na samotné zvládnutí vedení schůzky, tak i na to, jestli byla schůzka v souladu s dalšími oblastmi z této kapitoly, jako bezpečnost, psychologie, metodika, atd.

Metodika

Při přípravě schůzek a programů mohou rádci a rádkyně využít připravené výchovné nástroje, které jim pomohou v přípravě skautského programu a rozvoje členů/členek družiny. Na rádcovských kurzech byste je s těmito nástroji měli naučit pracovat tak, aby je následně zvládli používat a zařadit do družinového programu.

Skautské stezky

Skautské stezky jsou výchovný nástroj, který napomáhá všestrannému rozvoji skautů a skautek. Jsou tvořeny tak, aby podporovaly rozvoj kluků a holek podle [kompetencí skautské výchovy](#). Pro rádce a rádkyně jsou tak stezky ideálním pomocníkem při rozvoji kluků a holek: pomohou jim sestavit vyvážený program naplňující skautské výchovné cíle, aniž by museli být odborníci na pedagogiku.

Důležité je stezky správně představit. Je dost možné, že na kurz přijede někdo, kdo vůbec netuší, že stezky existují. Také můžeme mít na kurzu rádce a rádkyně, kterým plnění stezek nefunguje a nebaví je. Vezměte si stezky spolu s rádci a rádkyněmi do ruky, prolistujte si je a povězte si o principech, na kterých stezka funguje. Vysvětlíte účastníkům, proč se hodí stezky používat a s čím jim v družině pomůžou.

V neposlední řadě je důležité, aby rádci věděli, jak stezky zapojit do programu. Poradte rádcům, jak program související se stezkou připravit, ukažte jim, kde hledat inspiraci. Především je ale důležité, aby si tvorbu programu “na stezku” vyzkoušeli, nebojte se jim tvorbu takového programu zadat, třeba v rámci cvičné družinové schůzky (viz předchozí kapitola).

V praktické části této metodiky můžete najít příklady programů na stezky ([Představení Skautské stezky](#)), které lze na vašem rádcovském kurzu využít nebo se jimi inspirovat.

Odborky

Skautské odborky jsou nástroj, který se spolu se stezkou doplňuje. Odborky jsou totiž zaměřené na individuální rozvoj. Holky a kluci si skrze něj mohou posilovat znalosti a dovednosti v oblastech, které je zajímají, nebo tyto oblasti rozšiřovat o další.

Účastníci by se na RK měli naučit, jak odborky fungují, a měli by si odnést tipy na to, jak odborky zapojit a plnit v družině, ideálně si to přímo vyzkoušet. Můžete vytvořit prostor pro ochutnávku zajímavých úkolů z odborek nebo třeba všichni společně během kurzu začít plnit některou konkrétní odborku. V praktické části se můžete podívat, jak například lze představit [odborky](#) na vašem kurzu.

Časopisy / časopis SKAUT

Časopis SKAUT může být pomocníkem v přípravě programu nebo alespoň k inspiraci. Ukažte si na kurzu, jak s ním pracovat. Kluci a holky v něm najdou nápady na to, jak zajímavě plnit stezky, odborky, taky ale deskovky nebo aktuální témata, která mohou řešit na svých schůzkách. Zkoušeli jste v [online archivu](#) časopisu někdy hledat podle štítku program na konkrétní téma? Zkuste si na kurzu najít inspiraci třeba na ruko-dělky!

Skautské závody / Svojsíkův závod

Skrze Svojsíkův závod mohou rádci a rádkyně podporovat družinovou spolupráci. Zkuste jim na rádcáku ukázat proč a jak na to. Holky a kluci by měli vědět, jaký je smysl závodu, jak se na něho připravit a co jim v tom pomůže. Slyšeli třeba o Misi Svojsíkův závod v časopise Skaut?

Rádcovský rozcestník, Chystám program a Rádcovský zápisník

Kromě znalostí a dovedností spojených s výchovnými nástroji výše by si kluci a holky měli z kurzu odvést taky to, že vědí, kde ke všemu najdou podporu a pomoc. Ukažte jim weby [Rádcovský rozcestník](#) a [Chystám program](#). Proč použít Chystám program? Protože na něm najdou aktivity na schůzku rovnou propojené s konkrétními body stezky a popsáním výchovným cílem. [Rádcovský zápisník](#) pak může účastníky provázet rádcováním po kurzu nebo jej můžete použít jako pomůcku při stavění obsahu vašeho kurzu.

Plánování

Po absolvování rádcovského kurzu by účastníci měli umět v ideálním případě naplánovat 2 typy akcí: družinovou schůzku a družinovou výpravu. Samozřejmě ne každý kurz má prostor tohoto ideálu dosáhnout, v takovém případě bude lépe zaměřit se na družinovou schůzku, jejíž vedení je klíčové nejen pro rádce, ale i další členy družiny. Úkolem rádcovského kurzu naopak není plánování větších, třeba celoodílových akcí, to je předmětem čekatelského vzdělávání.

Plánování družinové schůzky

Program na plánování družinové schůzky by neměl chybět na žádném rádcovském kurzu. Pokud máte na RK přípravu družinové schůzky podobně, jako se tomu píše v [první sekci této kapitoly](#), měli byste program na plánování družinové schůzky zařadit na začátek příprav schůzek, případně ještě dříve.

Družinová schůzka je, co se týká plánování, asi nejjednodušší akcí. Na akci, většinou dlouhé 2-4h, není mnoho prostoru a odehrává se ve známém prostředí. Není třeba řešit stravování ani dopravu. Přesto bývá plánování pro děti ve skautském věku výzvou. Nejsou totiž zvyklé plánovat NIC.

Plánování družinové schůzky je tak hlavně o tom, naučit účastníky plánovat v obecném slova smyslu, tedy naučit se přemýšlet v časovém horizontu delším než několik hodin, což rozhodně není samozřejmé. Je třeba se snažit s účastníky kurzu pracovat tak, aby sami pochopili, proč je lepší se na schůzku připravit dříve než v autobuse cestou na ní. Tento nelehký úkol je stěžejní výzvou pro pořadatele RK.

Následně se hodí probrat základy plánování. Účastníci by se měli naučit:

- Odhadnout množství programu tak, aby ho na schůzce bylo tak akorát.
- Alespoň u části programů by měli být schopni vysvětlit, proč je na danou schůzku zařadili, tedy jaký je cíl programu. Zapojit výchovné nástroje (viz kapitola [Metodika](#)).
- Zapojit do programu ostatní, nechat každého zažít úspěch (viz kapitola [Psychologie](#)).
- Dále by měli umět odhadnout, jaké aktivity se dají na schůzce realizovat, jestli na ně stačí, nebo budou potřebovat pomoci, měli by zvládnout odhadnout potřebné vybavení a správnou lokalitu pro jednotlivé programy.
- V neposlední řadě by měli zvládnout vyhodnotit i bezpečnostní rizika (viz kapitola [Bezpečnost](#)).
- Vyhodnotit, co se jim povedlo a co by chtěli příště udělat jinak (viz [Sebereflexe a zpětná vazba](#)).

Plánování družinové výpravy

Družinová výprava už je trochu větší výzvou, proto ji na kurz zařadte, jen pokud čekáte starší/zkušenější účastníky. Oproti schůzce je třeba řešit, kam se pojedje, někdy také kdy, typicky je třeba najít dospělý dozor. Je třeba řešit dopravu, u vícedenních akcí pak také stravování a finance. Časový rozsah je mnohem delší a s přípravami je třeba začít o hodně dříve.

S účastníky je nutné především probrat, že výprava se musí začít plánovat mnohem dříve než schůzka (kde může stačit den předem). Dále pak seznamte účastníky s organizačními záležitostmi, co vše je třeba na výpravu zajistit, kromě programu.

Osobnost rádce/rádkyně

Jak již bylo řečeno v úvodu, Junák má k dispozici dokument, který popisuje ideální osobnost rádce a rádkyně: [Profil rádce/rádkyně](#). Při tvorbě programů týkajících se osobnosti tak může být přínosné vycházet právě z tohoto dokumentu.

Na kurzu můžete začít brainstormingem o tom, jaké hlavní vlastnosti popř. dovednosti a znalosti by měl rádce mít (účastníci si mohou představit rádce/rádkyni, kterého/kterou sami zažili). Na to pak můžete navázat srovnáním s Profilem rádce a rádkyně nebo některými vybranými částmi. Nezapomeňte dát účastníkům Profil k dispozici, ať už vtištěný nebo v elektronické podobě.

Důležité je říci, že ne každý zvládne všechno perfektně, nebo ne ihned! Také účastníkům připomeňte, že na své cestě se mohou opřít o pomoc vedoucích a zkušenějších členů. V roli rádce a rádkyně je vždycky čemu se učit, ostatně tak jako v celém životě. Zároveň je dobré znát své slabé a silné stránky a vědět, na čem se dá ještě pracovat.

Dále můžete probrat s účastníky jejich obavy z rádcovské role a zároveň i možné přínosy pro něj i pro odíl. Výsledky této úvahy pak účastníci mohou, ale nemusí mezi sebou sdílet, důležitý je proces zamyšlení. Může se k nim vrátit po skončení rádcovského kurzu, nebo za nějaký další časový úsek. Z tohoto zamyšlení určitě vyplyne mnoho věcí, na které je možné potom navázat.

Pro rádce a rádkyně je také důležité téma autority. Je to veliké téma jakékoliv práce s lidmi a tedy i rádcování. Rádci získávají autoritu díky své funkci a také díky svým vlastnostem a schopnostem. Zde se můžou opět účastníci zamýšlet nad tím, kdo pro ně kdy byl nebo je autorita, nebo kdo naopak v žádném případě nebyl a proč. V praktické části se můžete podívat, jak lze zapojit [program o autoritě do kurzu](#).

Na závěr také můžete vytvořit prostor pro sdílení zkušeností a případných problémů s rádcováním, kdy mohou účastníci hledat řešení, vyměňovat si nápady a také se přesvědčit, že v tom nejsou sami. Například účastníci napíší na papírky problémy nebo problémové situace, se kterými se setkali, nebo které je napadají. Tyto problémy pak mohou losovat, sehrát scénku a hledat společně řešení, mohou zkusit individuálně napsat krátké úvahy, nebo diskutovat v menších skupinkách.

Sebereflexe a zpětná vazba

Sebereflexe je způsob přemýšlení, kdy zkoumáme nějaký zážitek, zkušenost, která se mně momentálně děje nebo se mi stala v minulosti. Často to děláme za účelem, abych se z této zkušenosti nějak poučili. Zpětná vazba je pak proces, kdy někdo (například vedoucí) informuje někoho jiného (například rádce/rádkyni, člena/členku oddílu), jak na něj působí jeho jednání.

Sebereflexe a zpětná vazba spolu úzce souvisí: zpětná vazba může například v rádci/rádkyni spustit proces sebereflexe, kdy může přemýšlet nad tím, co mu/jí řekl/a jeho/její vedoucí. Právě proto jsme tyto dva procesy zařadili do jedné sekce a může dávat smysl to tak udělat i na kurzu. V každém případě pamatujte: účastníci kurzu velmi pravděpodobně nebudou (před kurzem) umět používat ani sebereflexi, ani zpětnou vazbu, velmi pravděpodobně nebudou ani tyto pojmy znát a rozumět jim.

Sebereflexe

Účastníci kurzu by se především měli naučit přemýšlet nad svým jednáním tak, aby se z něj zvládli poučit. Měli by vědět, že sebereflexe může mít tyto tři části:

1. Rozpomnutí: vybavení si určité události o které chci přemýšlet. Například: Jaká byla dnešní schůzka? Odcházel ze schůzky lidé nadšení, nebo znučení? Stalo se něco mimořádného?
2. Analýza: kladení si otázek, jako: Jak jsem se u toho cítil/a? Co na to druzí? Co jsem mohl/a udělat lépe? Co jsem udělal/a dobře?
3. Poučení - pohled do budoucnosti, aneb odpověď na otázky: Až se příště dostanu do podobné situace, tak co udělám stejně/jinak? Co si z této zkušenosti odnáším?

Poslední otázka z bodu 2 je důležitá, protože se při sebereflexi máme tendenci často soustředit jen na chyby a zapomínáme se ocenit. Pro začínající rádce/rádkyně je dobré se soustředit právě na to, co se jim daří.

Také je dobré účastníkům předat, že v rámci sebereflexe nám může pomoci, když si naše myšlenky nenecháme jen v hlavě, ale donutíme se, abychom je nějak formulovali. Například v rámci rádcovského zápisníku si mohou po každé schůzce udělat kratičký zápis z toho, jak schůzka probíhala, jaké významné momenty se tam staly nebo si odpovědět na dvě tři otázky jako: “Co jsem mohl/a udělat jinak?” nebo “co z toho plyne pro příště?”. Nezapomeňte si z účastníky RK takovou sebereflexi vyzkoušet.

Všimněte si, že většina otázek v našem textu jsou otevřené otázky, tedy takové, na které není odpověď ano nebo ne. Otevřené otázky totiž podporují myšlení a nutí reflektujícího k zamýšlení.

Sebereflexi však můžeme podpořit i tím, že si k ní najdeme partnera, který nám s ní pomůže v rámci rozhovoru. Často se to děje pomocí otázek nebo zpětné vazby (viz dále). Tímto partnerem může být například vedoucí nebo oddílový rádce/rádkyně. I takovou formu sebereflexe si můžete vyzkoušet na rádcovském kurzu, zkuste ji nejprve krátce účastníkům předvést a pak je rozdělit do dvojic. Pokud tento program zařadíte za družinovou schůzku, můžete ji využít jako téma sebereflexe, vhodné téma ale jistě najdete i jinde.

Zpětná vazba

Jak již bylo řečeno v úvodu této sekce, zpětná vazba může vést k sebereflexi a následně seberozvoji, je tedy důležitým prvkem nejen skautské činnosti, pomáhá nám neustrnout, ale neustále se posouvat dál. Kromě pochopení toho, co zpětná vazba je, by si účastníci měli z rádcovského kurzu odnést tři dovednosti:

- umět přijmout zpětnou vazbu
- umět udělit zpětnou vazbu
- umět zorganizovat a vyhodnotit jednoduchou zpětnou vazbu k programu

První schopnost se bude hodit při běžné činnosti skautské družiny často. Skautský věk je charakteristický tím, že je třeba připravit skutečně zajímavý program, skauti a skautky se na rozdíl od vlčat a světlušek nenechají „opít rohlíkem“ a nebojí se, často nevybíravým způsobem, dát najevo, že je program nebaví. Účastníci by se měli na kurzu naučit na takovou zpětnou vazbu přiměřeně reagovat a taky se z ní poučit.

Rádce nebo rádkyně by také měli být schopni zpětnou vazbu udělit, tedy dát najevo, spokojenost/nespokojenost s chováním členů družiny nebo třeba i s vedením. Měli by vědět, jakým způsobem dát zpětnou vazbu členům družiny tak, aby byla akceptována, aby se před ní neuzavřeli nebo aby ji nevnímali jako neoprávněnou kritiku.

A jaká jsou vlastně základní pravidla zpětné vazby?

- nehodnoťte osobu, ale jen chování. Tedy ne: „Jsi neschopný“, Jsi nejhorší rádce ze všech“ nebo „Jsi z nich nejlepší“ ale: „Dneska se ti na schůzce nepovedlo zadávání úvodní hry, všichni se do pravidel zamotali“.
- Neskryvejte subjektivitu vašeho hodnocení: Tedy ne: „Ty jsi dneska špatně zadal seznam věcí na sobotní výlet“, ale „Mně se nelíbí seznam věcí, který dostali, protože není úplný a chybí mi v něm...“.
- Pro zpětnou vazbu je nezbytná atmosféra důvěry mezi těmi, kdo si ji dávají.
- Zpětná vazba by měla fungovat oběma směry, tedy nejen od vedení k rádcovi a od něho k členům družiny, ale i od členů družiny k rádcům a rádkyním a vedení.

Nakonec byste měli účastníky naučit zorganizovat a vyhodnotit zpětnou vazbu na program. Nelze samozřejmě čekat, že budou rádkyně na konci každé schůzky sbírat zpětnou vazbu, někdy se ale tato schopnost může hodit, ať už na družinové výpravě, nebo prostě jednou za čas na schůzce. Zkuste si tedy s účastníky zpětnou vazbu zorganizovat na kurzu, například na některé aktivity nebo programy. Naučte je několik různých forem zpětné vazby, zkuste s nimi vymyslet další. Určitě si také na příkladech ukažte, jak zpětnou vazbu na program vyhodnotit a jak se z ní poučit do budoucna.

Psychologie

Rádkyně a rádcové by měli mít o oblasti psychologie základní povědomí, aby v životě družiny a na schůzkách dokázali zapojit každou členku a každého člena s jeho osobitými charakteristikami.

Jednou z oblastí, která se rádců a rádkyň bezprostředně týká, je sounáležitost družiny. Zkuste například s účastníky vymyslet, jak podpořit členy/členky družiny a družinu jako partu. Jaké kroky je třeba učinit? A jak je zahrnout do plánování schůzek? A co tomu naopak brání?

Můžete se také třeba zaměřit na konflikty. Lze vytvořit seznam možných konfliktů v družině. I reálných, se kterými přicházejí sami rádcové a rádkyně. Po popsání situace můžete společně hledat odpovědi na otázky:

1. Jak tomu předejít?
2. Jak řešit na schůzce?
3. Jak popsat vedoucí/mu a poradit se s ní/m?

Dále je důležité věnovat se jednotlivým členům družiny individuálně. Nechte účastníky RK přemýšlet nad tím, jak znají členy a členky své družiny. V čem je kdo dobrý? Co koho zajímá? Kdy zažil/a úspěch? V jaké situaci to bylo?

Pro zaznamenání charakteristik členů družin lze využít karty členů/členek z Rádcovského zápisníku. Rádce/rádkyně si je pro jednotlivé členy/členky vyplní (pokud je ještě nemá). Když něco neví, nevádí, zjistí to v budoucnu.

Další oblastí psychologie, kterou není špatné na RK probrat, jsou některé aspekty chování spojené se skautským věkem (11-15 let), který je pro mnohé velmi bouřlivý. Položte si s účastníky otázky jako "Co budu dělat, když se někdo začne chovat jinak?" "V čem spočívá puberta? Ovlivňuje nějak chod družiny?". Pomocí vyprávění, příběhů můžete rádcům/rádkyním představit pubertu, aby dokázali pochopit změny u sebe i u členů a členek družiny. Nezapomeňte jim také zdůraznit, že vždy platí, že vše mohou konzultovat s vedením oddílu. Pro rádce/rádkyni je nejdůležitější umět chování a situace, ve kterých k němu dochází, popsat, ne vše řešit!

Na závěr by své zkušenosti z programů měl rádce / měla rádkyně přetavit v život družiny, programu družiny (každý někdy zažije úspěch, aktivity se střídají, každý má možnost zapojit to, co umí a v čem je dobrý, družina využívá všechny družinové funkce - každý je pro život družiny důležitý).

Bezpečnost při družinové činnosti a zdravotní péče

Je jisté správné, že družinové schůzky, nebo jejich podstatnou část, vedou rádcí a rádkyně, kteří, jak již bylo řečeno v úvodu, by měli být zhruba ve věku členů družiny. Rádci by tak měli být dostatečně zkušení, zodpovědní a musí zde být zajištěna podpora ze strany vedoucí/ho oddílu. Nicméně i tak platí, že tím, že družinové/mu rádcí/rádkyni svěrujeme zodpovědnost a dáváme mu/jí jistou autonomii, zvyšujeme některá rizika.

Na RK byste měli účastníky naučit při plánování programu schůzky či jiného podniku o bezpečnosti přemýšlet. Tedy vždy, když plánuje na program zařadit hru či jinou aktivitu, by měl při jejím zařazení také

přemýšlet o tom, aby se nikomu nic nestalo. Stejně tak je třeba, aby se budoucí rádci a rádkyně při vysvětlování aktivity nevěnovali pouze jejím pravidlům, ale také bezpečnosti. V neposlední řadě je třeba se na RK s účastníky zamyslet nad prevencí na místě. Pokud například organizují nějakou fyzickou hru, měli by si být vědomi, že může dojít k pádu a potenciálnímu zranění, a že je třeba před začátkem hry odstranit veškeré nebezpečné předměty z dosahu. Nakonec je také nezbytné s rádci probrat, co dělat v případě krizí, tedy pokud už přes všechna opatření popsaná výše k problému dojde. Rádce/rádkyně by měl/a umět řešit základní krizové situace, znát kontakty na krizové linky a nebát se je použít. V mobilu rádce/rádkyně by také rozhodně neměl chybět telefon na vedoucí/ho a na další členy/členky oddílové rady. Důležité je také zamyslet se nad stresem a strachem při řešení krize, tedy že je třeba jednat klidně a nepanikařit.

Dobrou aktivitou pro zjištění rizik například na schůzce, je vzít účastníky do klubovny, připravit pro ně předem jistá překvapení a zkusit si s nimi vyhodnotit rizika pro jejich program schůzky (například na židli je sekyra, kamna v klubovně jsou rozpálená, v lampičce je odšroubovaná žárovka, podpalovač je umístěn těsně vedle kamen...).

Nedílnou součástí RK by měla být také zdravotně. Hlavním cílem u zdravotně pro rádce/rádkyně je, aby rádce/rádkyně odhadl/a, jaké případy zvládne vyřešit a jaké ne. U případů které sám řešit neumí, by měl/a vědět, na koho se obrátit, tedy kdy se obrátit na starší vedoucí a kdy rovnou na tísňovou linku. Rozsah zdravotnických znalostí rádce/rádkyně by pak měl být asi takový, jako je ve skautské stezce. Tedy umět zalepit puchýř, ošetřit odřeninu, vymknutý kotník, bodnutí hmyzem či vyndat třísku. Rádce/rádkyně nemusí být ten/ta, který/á je ve zdravotně nejlepší (jednou z družinových funkcí může být zdravotník/zdravotnice), ale ten/ta, která zajistí, že o všechna zranění bude postaráno a že o nich bude informován/a vedoucí.

Velmi důležitý a často opomíjený je také pocit bezpečí zraněného. Účastníkům kurzu je třeba vysvětlit, že když se někomu něco stane, tak kromě bolesti a úleku je silnou emocí strach. Proto je nutné vytvářet bezpečné prostředí: místo, které bude pro zraněného komfortní, kde mu bude dobře. Vážněji zraněného nikdy nenechávat samotného. Pomoci kontaktem: objetí, držení za ruku, pohlazení, apod.

Shrnutí: Co by měl rádce umět/vědět:

- Před každou aktivitou se věnovat bezpečnosti.
- Vědět, kde je v klubovně lékárnička a jaký je její obsah.
- Pokud jede na družinovou výpravu, zajistí, aby s sebou někdo vzal lékárničku.
- Úrazy hlásí vedoucímu, rodičům, i ty, které nejsou na první pohled viditelné.
- Ví, kdy je nutné volat ZZS.
- Vždy ví, kde se nachází pro případ, že by bylo nutné volat ZZS.
- Má kontakt na vedoucího, který mu v případě nouze poradí.

Rány, které nejsou vidět, bolí hodně

Může se stát, že na schůzku přijde skaut/skautka, který/á bude duševně rozhozený/á. Příčinou může být problém doma, ve škole či vztahový (kamarádský, první lásky apod.). V tuto chvíli by měl být i rádce/rádkyně oporou.

Účastníkům RK byste měli předat, že i když člověk nechce o svých problémech mluvit, tak se mu vždy uleví, když ví, že má někoho, kdo se o něj zajímá, podporuje ho. Často mohou rádci/rádkyně díky jednomu rozhovoru pomoci více, než je pro vás představitelné. Pokud se v družině znají a mají mezi sebou přátelské vztahy, je tato podpora k nezaplacení. Také byste měli budoucí rádce/rádkyně připravit na situace, kdy problém přesahuje jejich schopnosti, a že v takovém případě, je nezbytné vyhledat pomoc vedoucí/ho. Vše musí samozřejmě probíhat tak, aby nebyla zrazena důvěra mezi rádcem/rádkyní a skautem/skautkou.

Neodmyslitelnou součástí duševního zdraví v dnešní době je i bezpečnost na internetu. Rádkyně i rádce by měli mít o těchto rizicích dostatečný přehled a jistě by mohli zvládnout pro družinu na toto téma připravit krátký program.

Komunikace

Rádcové a rádkyně využijí umění správně komunikovat. Obvykle komunikují s vedením oddílu, se členy a členkami družiny a někdy také s rodiči. Pro někoho to je hračka, pro někoho vystoupení z komfortní zóny. Proto je důležité se i touto oblastí na RK zabývat.

Co se týče komunikace v družině, účastníci by měli po kurzu vědět, že je třeba si vzájemně naslouchat, dát všem prostor a také sledovat, jestli se baví všichni společně, nebo jsou v rámci družiny spory. Dále by měli účastníci znát možnosti komunikace mezi členy družiny mimo schůzky, jak si družina sděluje informace.

Pro vedení oddílu je důležité vědět, co se v družinách děje. Proto byste na RK měli budoucí rádce/rádkyně naučit, jak pozorovat a zhodnotit dění v družině a předat poznatky vedení. Rádci a rádkyně jsou také obvykle členy oddílové rady. Proto je třeba s účastníky kurzu mluvit o tom, jak se do oddílové rady zapojit, jak v rámci ní komunikovat, nebo jak přetavit oddílový plán do programu schůzek.

Nakonec je třeba na RK probrat komunikaci s rodiči. Účastníci by měli vědět, že je třeba se domluvit s vedením oddílu, jaké informace sdělují rodičům oni a jaké vedoucí. Dále je třeba probrat specifika jednání s rodiči: jsou to neskauti, tedy pro ně některé věci nemusí být samozřejmé a nemusí je hned pochopit.

Nebojte se v rámci kurzu trénovat (například formou komunikační scénky nebo diskuze) konkrétní situace, které je třeba řešit vhodnou komunikací. Může se jednat například o tyto situace:

- Skaut/skautka něco provede (např. rozbije). Jak to říci vedoucímu? Jak to říci rodičům? Jak to udělat, aby skaut/skautka přijal/a následky za svůj čin?
- Dítě se na schůzce zranilo. Komu volat? Co říci vedoucímu? Co rodičům? Jak to máte nastavené v oddíle?
- Skautovi/skautce se něco nedaří. Jak to říct tak, aby ho/ji to neodradilo? Aby to pomohlo?
- Přijde nováček do oddílu. Jak se mu jako družina představíte? Co mu řekneš za informace?
- Hádky mezi dvěma členy/členkami družiny. Jak to řešit?

Myšlenkové základy skautingu

Jaké oblasti z myšlenkových základů skautingu zařadit na kurz? Na to není jednoznačná odpověď. Někteří účastníci budou mít pravděpodobně již složený skautský slib, takže určitě povědomí o myšlenkových základech skautingu už budou mít. Na druhou stranu není možné na to spoléhat, ne ve všech oddílech se toto téma probírá důkladně. Rádkyně a rádce navíc už nejsou pouze ti, kteří se snaží na své skautské cestě duchovní rozměr skautingu pochopit, ale do jisté míry ho členkám a členům svých družin také vysvětlují.

Na rádcovském kurzu se tedy můžete zaměřit na dvě části: 1) Pochopení myšlenkových základů skautingu a 2) Předávání myšlenkových základů členkám a členům družiny. Logicky pak pochopení myšlenkových základů podmiňuje schopnost je předávat dál, je tedy třeba s tím na kurzu začít, v případě kratších kurzů pak můžete druhou část i vynechat, zodpovědnost za zprostředkování duchovního rozměru skautingu mají stejně v oddílech obvykle starší vedoucí, nikoliv rádci.

Rozhodně není dobré vnímat duchovní rozměr skautingu jako nějakou „nalejvárnou“. Spíš by se mělo jednat o klidné důvěrné večerní posezení, kde si o tomto složitém tématu budete povídat, bude tam možnost interakce účastníků, prostor pro jejich zvědavé otázky. Rádci a rádkyně rádi sdílí, jak u nich probíhá skautský slib. Je dobré povídání rozšířit i o to, co pro ně slib znamená. Část programu by měla být inspirativní, aby ji rádci a rádkyně mohli přenést na svoje družinovy.

A co můžeme z myšlenkových základů probírat kromě skautského slibu a zákona? Velkou inspirací může být (nejen) skautská historie. Na skutečných činech hrdinek a hrdinů je možné skautské ideály představit mnohdy snáze než vysvětlováním. Ani při diskuzích s účastníky se nebojte zabrousit jinam než do oblasti slibu a zákona. Otázky typu: „Proč jsi skaut a co od skautingu očekáváš?“ budou nejspíš pro účastníky velmi obtížné, to ale není vůbec na překážku. Účastníci RK jsou ve věku, kdy si mají pokládat správné otázky, ale není ještě třeba znát na všechno správnou odpověď. A tak je třeba k tomu na kurzu přistupovat.

Jak vysvětlit Pravdu a Lásku? Co je to odvaha? Co je to čest? Pojmy se nevysvětlují snadno, a proto je dobré se při jejich vysvětlování inspirovat skautskými publikacemi ([Kdo jsem – Jiří Edy Zajíc](#), Skautský slib – Petr Balů Hájek).

Co si představit pod jednotlivými body skautského zákona? Je nejlepší aplikovat skautský zákon na konkrétních situacích (o tomto moc hezky pojednává kniha [Příběhy ke skautskému slibu a zákonu](#), kde je nespočet takových situací).

NA METODICE VZDĚLÁVÁNÍ NA RÁDCOVSKÝCH KURZECH SE PODÍLELI:

Autoři

David Fiedler - Fido, Ondřej Letocha - Ondra, Stanislav Míka - Standa, Ludmila Klíčová - Liduš, Eliška Omelková - Ywen, Martina Honzů - Hopsinka, Vít Fojtík - Fox, Dana Rychtaříková - Vinnetou, Jan Brzobohatý, Jan Nehyba, Pavla Sýkorová - Gymi

Fotografie

RK Prak

Grafika a sazba

Anežka Bednářová

Korektury

Michaela Čákrtová - Střízla

Děkujeme.

